

ΣΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ 1912-1913

Ο Λοχαγός Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ σύμβουλος του πρωθυπουργού Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ, & η σύζυγος του Λέλα

(Ο Μεταξάς τον Δεκέμβριο του 1912 μετά τις νίκες των Βαλκανικών Πολέμων θα ακολουθήσει τον Βενιζέλο ως στρατιωτικός σύμβουλός του, στην Συνδιάσκεψη του Λονδίνου. Εκεί θα μείνει περί τον ένα μήνα. Στο διάστημα αυτό στέλνει επιστολές στη γυναίκα του, μέσα από τις οποίες γνωρίζουμε τον σύζυγο και πατέρα Ιωάννη Μεταξά. Η Λέλα ενώ τον ακολούθησε αμέσως μετά τον γάμο τους στην μετάθεσή του Λάρισα, εδώ θα χωρίσουν γιατί σε λίγες μέρες πρόκειται να φέρει στον κόσμο το δεύτερο παιδί τους. Παραθέτουμε αποσπάσματα από τις επιστολές).

Λονδίνο, 4/17 Δεκεμβρίου 1912.

Από εχθές το βράδυ είμαι εις το Λονδίνο, αφού έκαμα ένα λαμπρόν ταξείδι. Η Μάγνη με υπεδέχθη θαυμάσια. Είδα αμέσως τον Βενιζέλον, Σκουλούδη, Στρείτ και λοιπούς. Σήμερα έκαμα μικράς αγοράς υποκαμίσων και μανδηλιών, το απόγευμα έκαμα δύο επισκέψεις, πρέσβευς και προξένου, και τώρα 6 ώρα βράδυ, είμαι στο δωμάτον μου και σου γράφω

Η απέραντος αυτή πόλις με την απερίγραπτον κίνησιν μονώνει ακόμα περισσότερον το άτομον αλλά θα συνηθίσω. Όρεξιν περιδιαβάσεως δεν έχω καμίαν. Ούτε διασκεδάσεως. Θα κοιτάξω την δουλειάν μου, πως θα τα βγάλωμεν πέρα. Και θα είναι δυνατός αγών. Ένεκα των ανοησιών των Βουλγάρων, οι Τούρκοι ανέλαβον και είναι λίαν απίθανον ότι θα υποταχθούν εις τους όρους της ειρήνης. Και τότε τι θα γίνει; Ιδού το άγνωστον. . ...και τώρα πρέπει να δουλέψωμεν, να τα βγάλωμεν πέρα. Ο πόλεμος αυτός που μας εδόξασε, πολιτικώς ήταν μέγα λάθος. Αλλά και οι Βούλγαροι, οι οποίοι κατέστρεψαν το έργον, δεν θα χαρούν τους καρπούς της δολιότητός των. Σιγά σιγά η πολιτική ατμόσφαιρα τους γίνεται δυσμενεστέρα. Αλλά και ημείς, θα πάρωμεν άραγε όσα κατεκτήσαμεν; Δεν είμαι αισιόδοξος για το μέλλον. Δεν θέλω να είμαι.

Λονδίνο, 5/18 Δεκεμβρίου, Τετάρτη, 11. ½ εσπέρας.

...Σήμερα επέρασα την ημέραν μου εις συνεντεύξεις με τον Βενιζέλον και τον Στρείτ. Εξησφάλισα την επιρροήν μου επ' αὐτών, δια να φέρωμεν την υπόθεσιν κατά ευχήν. Τουλάχιστον αν χάσωμεν να μην προέλθῃ από σφάλματα μας. Επρογευματίσα και γευματίσα εις το ξενοδοχείον. Το γεύμα είναι με φράκον, κλπ, αι κυρίαί ντεκολτέ. Μουσική ωραία. Το σερβίρισμα και η επιμέλεια του φαγητού θαυμασία. Αλλά το πρόγευμα είναι με σακκάκι. Έξω ό κόσμος φορεί καπέλλα ημίψηλα και σακάκια. Αι επισκέψεις μόνο γίνονται με ζακέτα και ψηλό. Όστε η αγγλική τυπικότης υπεχώρησεν εις πολλά. Εις τα θέατρα, αι πρώται σειραί φράκα και ντεκολτέ, οι κατόπιν ο,τιδήποτε...

Λονδίνο 7 /20 Δεκεμβρίου1912, μεσονύκτιον.

... Σήμερον ήτο το πρόγευμα του Λόρδου Δημάρχου. Ήτο κάτι το μεγαλοπρεπές, με τα παλαιά Αγγλικά έθιμα. Ο Λόρδος Δήμαρχος και οι αξιωματούχοι του Δήμου εφορούσαν τας πλουσίας στολάς των. Οι άλλοι όλοι ήμεθα με ρεδιγκόταν. Έγιναν διάφοροι προπόσεις τυπικαί, ωμίλησεν και ο Βενιζέλος αγγλικά και η πρόποσίς του έκαμε πολύ καλήν εντύπωσιν...

(Την επομένην στις 8 Δεκεμβρίου ο Μεταξάς λαμβάνει τηλεγράφημα ότι η σύζυγός του γέννησε την δεύτερη κόρη τους. Μέσα στα πολλά που γράφει για την χαρά του σημειώνει):

Με τι συγκίνησιν έλαβα το τηλεγράφημα του Ιάσονος σήμερα το πρωί, το φαντάζεσαι. Χθές ήμουν σαν τρελλός από ανησυχίαν...Ένα πράγμα σε βεβαιώ: δεν με μέλλει που είναι κορίτσι . Πρώτον που θα ανατραφούν τα δύο μαζί έκτακτα και θα εκπαιδευτούν τα δύο μαζί ευκόλως... Το αρσενικό είναι μία ιδέα, δηλαδή ότι συνεχίζει την οικογένειαν, τας παραδόσεις, το όνομα, τας φιλοδοξίας. Αλλά ημείς είπαμεν ότι όλα αυτά τα αφήσαμεν, και ζητούμεν την ευτυχίαν, εκεί που την ηύραμεν έως τώρα, και όχι εις τα μεγαλεία. Καλώς ώρισε, λοιόν η μικρή μας, το χρυσό μας παιδί. Πως είναι; τίνος μοιάζει; Είναι ξανθό ή μελαγχρινό; Πως περιμένω γράμμα να τα μάθω όλα αυτά! Προπαντός όμως περιμένω νέον τηλεγράφημα μεθαύριον, ότι είσαι εντελώς καλά, εσύ, ψυχή μου αγαπημένη...

Πότε θα γυρίσω; Οι Τούρκοι μας επέθαναν με τας αναβολάς, και Κύριος οίδε τι θα τραβήξωμεν ακόμη από αυτούς. Νομίζω ότι στο τέλος θα επέμβη η Ευρώπη, διότι άλλη λύση δεν βλέπω.Περιμένω ανυπομόνως γράμμα να μου περιγράφη τα του τοκετού. Συ προ της παρελεύσεως 10 ημερών δεν ημπορείς να μου γράψης, ειμφορείς να βάλης την μαμά ή την μητέρα να μου γράψουν. Αλλά εγώ περιμένω από εσέ, διότι θα μου γράψης πολλά άλλα, που μόνη συ ειμφορείς να γράψης μόνο εις εμέ. Δεν είναι έτσι;

(Την δεύτερη κόρη τους, δεν θα την δει ο Μεταξάς παρά μόνο μετά τρεις μήνες και θα την βαφτίσει τον Απρίλιο του 1913, όταν θα τελειώσει ο Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος μετά την κατάληψη των Ιωαννίνων. Θα της δώσει το όνομα Ιωάννα (Νανά) λόγω της καταλήψεως των Ιωαννίνων).

Λονδίνο 10/23 Δεκεμβρίου 1912.

Δουλειά, δουλειά έπεσεν εις την ράχην μου, όσον δύνασαι να φαντασθής. Ως αυτήν την στιγμήν είχα εργασίαν....Σήμερα εδούλεψα και αύριον θα δουλέψω. Αι διαπραγματεύσεις βραδύνουν, διότι οι Τούρκοι τις τραβούν όσον ημπορούν....Σήμερα ελάβομεν τηλεγράφημα ότι

ο υιός του Κάλλαρη, ανθυπολοχαγός, εσκοτώθη εμπρός εις τα μάτια του στρατηγού πατέρα του. Φαντάζομαι την θέσιν του! Βλέπεις έχουν και τα αρσενικά τα ελατώματά των.

Τι γίνεται εις Ήπειρον; Ο Σαπουντζάκης τα έκαμε θάλασσα...

Λονδίνο 12/25 Δεκεμβρίου, 1912.

Τα Χριστούγεννα εδώ δεν τα καταλαβαίνει κανείς. Η κίνησις της μεγαλουπόλεως σβύνει την ιδιαίτεραν κίνησιν της εορτής. Σήμερα όλα ήσαν κλειστά, όλοι εις τα σπίτια των. Το βράδυ, απόψε, μας είπε ο Πρέσβυς (Ιωάννης Γεννάδιος) γεύμα όλους της αποστολής, ... Μετά το γεύμα ήλθε ο Λαμπελέ και μία κυρία Saint Andre' Σμυρναία τραγουδίστρια, και τραγούδησε τραγουδάκια του Λαμπελέ, ο οποίος τα συνόδευσεν ο ίδιος στο πιάνο. Έκτακτα τραγουδάκια, ένα νανούρισμα με εμελαγχόλησε τόσο πολύ! Εσυλλογιζόμην εσένα και τα παιδιά μας, εσβύστηκαν όλα τα άλλα γύρω μου και έβλεπα εσένα εμπρός μου.

Ο Πρεσβευτής της Ελλάδος στο Λονδίνο Ιωάννης και η κυρία Ανθή Γενναδίου που εδέχθησαν στην πρεσβευτική κατοικία τους την ελληνική αποστολή που μετείχε στην Συνδιάσκεψη του Λονδίνου.

Λονδίνο, 13/26 Δεκεμβρίου 1912, μεσονύκτιον.

Τι να σου γράψω για το Λονδίνο; Εγώ ζω εδώ μέσα εις τας αναμνήσεις μας και μέσα εις τα σχέδια του μέλλοντος.... Μόνον ένα πράγμα μου έκαμε εντύπωσιν, και του οποίου την

επήρειαν εις τον βίον αναγνωρίζω. Ο αγγλικός χαρακτήρ, ο γαλήνιος, ο αξιοπρεπής, ο ολιγόλογος, ο ευγενής. Πρέπει και ημείς να κάμωμεν τον ιδικόν μας, όχι αγγλικόν, αλλά ελληνικόν, όπως ήτο ο αρχαίος, ο θαυμάσιος ο κλασσικός, γαλήνιος, μετρημένος, συγκρατημένος και εις τας τρομ εράς στιγμάς. Έχομεν τόσα ελληνικά υποδείγματα! Όχι ψυχρόν εγγλέζικον, αλλά διαχυτικόν, ελληνικόν η διάχυσις να έχει όμως όλη εκείνη την κλασσικήν γαλήνην και χάριν και ευγένειαν και μέτρον. Φαντάσου να κάμωμεν τα παδιιά μας έτσι! Τι ωραίον όνειρον! Από τώρα πρέπει να αρχίσωμεν την μπεμπέκα. Οχι πολλά χάδια, και μην την χαιδεύουν και οι άλλοι. Πολλήν αγάπην όμως, πάρα πολλήν. Και προ πάντων θρησκεϊαν.

Η ελληνική αντιπροσωπεία στη Συνδιάσκεψη του Λονδίνου (Δεκέμβριος 1912). Διακρίνονται από αριστερά προς τα δεξιά οι Γεώργιος Στρέιτ, Στέφανος Σκουλούδης, Π. Δαγκλής (πρώτη σειρά), Νικ. Πολίτης, Π. Μεταξάς, διπλωμάτης, Ι. Μεταξάς, Ι. Καρατζάς, Κ. Δημαράς και Ι. Παππάς. Πηγή: Σπ. Μαρκεζίνης, Πολιτική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος, τόμος 3, σελ. 263.

Λονδίνον, 17/30 Δεκεμβρίου 1912, Δευτέρα....

Έλαβα ένα συγχαρητήριο τηλεγράφημα δια την καινούργιαν μας από τον Πρίγκηπα Ανδρέα, τον Πρίγκηπα Γεώργιον (επίδοξον Διάδοχον) τον Δούσμανη, τον Στρατηγόν, τον Πάλλην, τον Σταϊκόν, τον Δελλαπόρτα, εκ Θεσσαλονίκης επίσης ένα θερμό γράμμα από τους Adelszen...

...Αι διαπραγματεύεις προχωρούν σιγά σιγά. Με τους Βούλγαρους σκούρα. Ο Δούσμανης, έχω μερικάς αορίστους ενδείξεις ότι πάει έναντίον μου. Αλλά έχω εντύπωσιν ότι θα ξελασπώσω παρόλα αυτά. Επέρασα τόσα και τόσα! Η αγάπη σου η ευτυχία μας μου δίνει τόσον θάρρος, που βλέπω όλα τα πράγματα αίσια, και έχω πίστην εις το μέλλον.

Εγώ εν πάσει περιπτώσει, θα κάμω το καθήκον μου, και θα παλαίσω εδώ για την Πατρίδα μας, να την βγάλωμεν από αυτήν την δοκιμασίαν, έντιμον και μεγάλην. Δια τον Δούσμανην αδιαφορώ, ας κάμη ό,τι θέλει. Εγώ εννώ να κάμω πάντοτε και με αυτόν και με όλους fair play και είμαι βέβαιος ότι θα κερδίσω. Θα μείνω πάντοτε Γιαννάκης, όπως με ξεύρεις και όπως με αγαπάς, έτσι είμαι βέβαιος ότι είναι εις τον σωστόν δρόμον. ....

Λονδίνον, 21 Δεκεμβρίου 1912-Ιανουαρίου 1913, Παρασκευή. St. Jame's Palace

Σου γράφω από το παλάτι, όπου γίνονται αι συνεδριάσεις, ήλθα και περιμένω τον Βενιζέλον. Θα είναι μία ανάμνησις στην συλλογή επιστολών που έχεις από εμένα. Είναι ένα θαυμάσιον παλάτι. Η σάλα, από την οποίαν σου γράφω, είναι παράπλευρος της αιθούσης των συνδιασκέψεων, μέσα συντάσσουν το σημερινόν πρωτόκολλον. Εις την σάλαν όπου κάθομαι, είμαι μόνος εγώ και οι Τούρκοι αντιπρόσωποι, οι οποίοι γυρίζουν ανω κάτω, ένας ένας, δύο δύο, κοιτάζουν περίεργα. Φαντάσου, να ημπορούσαν θα με κρεμούσαν!

Σήμερα, είχα περηπλάνησιν. Λοιπόν επεσκεφθην τον Πύργον του Λονδίνου. Είδα εκεί που είχαν φυλακισθή τόσοι και τόσοι, εκεί όπου τους απεκεφάλισαν και τόσα άλλα. Επήρα και κάμποσες κάρτες και σου τας στέλλω ....

Λονδίνον 24 Δεκεμβρίου 1912/6 Ιανουαρίου 1913, Δευτέρα.

Σήμερα διεκόπησαν πάλιν αι διαπραγματεύσεις. Να ιδούμε τι θα απογίνη. Εγώ από αύριον αρχίζω να ετοιμάζωμε δι' αποχώρησιν. Η κυρία Ραγκαβή ανέλαβε να σου διαλέξει την αιγκρέτ. Δια το φόρεμά σου θα υπάγω ο ίδιος αύριον. Έπειτα μεθαύριον θα κοιτάξω δια τα άλλα. Αύριον το απόγευμα, τα παπουτσάκια της μπεμπέκας. Της άλλης τι να της πάρω;

Σήμερα επήγα στην National Gallery. Αλλά μόλις από μιά ματιά εις κάθε εικόνα επρόφθαινα να ρίξω. Είναι πολλά αριστουργήματα εκεί μέσα. Ιδίως Άγγλων, του Gainsborough, του Hogarth, του Romney. Είδα και τα περίφημα άλογα της Rosa Bonheur. Είδα και μερικές πολύ ωραίες της Ιταλικής σχολής. Αλλά να τα περιγράψει κανείς είναι αδύνατον.

Έπειτα πήγα στην Portrait Gallery εκεί είναι πορτραίτα όλων των βασιλέων βασιλισσών και μεγάλων ανδρών στρατηγών, ναυάρχων, ποιητών, φιλοσόφων, επιστημόνων, μυθιστοριογράφων, μηχανικών κλπ κλπ, όλων Άγγλων εννοείται.

Κατόπιν πήγα εις ένα στρατιωτικόν μουσείον. Έστερα εις το Banqueting house, όπου απεκεφάλισαν τον Κάρολον 1^{ov} και εις το Westminster Abbey. Έπειτα ξεδοχείον άλλαγμα και τσάι εις της κυρίας Γενναδίου, Τέλος εδώ πάλιν δια να αλλάξω δια το γεύμα του

Εβαρέθηκα σε διαβεβαιώ ειλικρινώς δεν διασκεδάζω καθόλου. Αυτός ο βίος δεν είναι δι εμέ. Έπειτα δια να τα ιδεί κανείς όλα εδώ, πρέπει να έχη πολύν καιρόν. Να σε είχα μαζί μου, θα εβλέπαμεν τόσα ωραία πράγματα. (Η Λέλα Μεταξά είχε σπουδάσει ζωγραφική με τον Λύτρα και τον Ιακωβίδη και εζωγράφιζε ή ίδια εξ' ού και όλη η περιγραφή των μουσείων)

Να ιδούμε τώρα τι θα γίνει με τους Τούρκους. Μας έσκασαν το σέρνουν όσο μπορούν. Πότε θα τελειώσουμε δεν βλέπω την ώραν να επιστρέψω, να μείνω μαζί σου επί τέλους να αρχίσωμεν την ζωήν μας την ιδικήν μας ζωήν όπως την ονειροπολούμεν οι δυό μας.

Λονδίνο, 27 Δεκεμβρίου 1912/1913 Πέμπτη,

Σήμερα έλειπα όλη μέρα εις Πόρτσμουθ. Όπου οι Άγγλοι μας εκάλεσαν να επισκεφθώμεν τον Ναύσταθμον. Ήμεθα ο Δαγκλής ο Κριεζής ο εξαδάκτυλος και εγώ, δύο της Σερβικής αποστολής και εις της βουλγαρικής επίσης εξιωματικός....

Λονδίνο, 27 Δεκεμβρίου 1912/9 Ιανουαρίου 1913

....Ακόμα δεν ηξεύρομεν τι θα αποκάμωμεν με τους Τούρκους περιμένομεν να τους αναγκάσουν αι Δυνάμεις, αλλά πότε θα γίνη. Εν τω μετξύ σφάζονται εις την Ήπειρον, και κύριος οίδεν πότε θα παύσουν. Ο Σαπουντζάκης τα έκαμε θάλασσα, και φαίνεται ότι θα αναγκασθή να υπάγη εκεί ο Διάδοχος και το Επιτελείον, και τότε θα είναι δυσάρεστον να μείνω εγώ εδώ....

Λονδίνο, 29 Δεκεμβρίου 1912/11 Ιανουαρίου 1913, Σάββατον.

Όταν θα λάβης το γράμμα μου θα είμαι καθ' οδόν επιστρέφων εις Αθήνας. Θα έχης λάβει εν τω μεταξύ τα τηλεγραφήματά μου. Όπως γνωρίζεις ο Διάδοχος μεταβαίνει εις Ήπειρον. Του ετηλεγράφησα να επιστρέψω, αν με χρειάζεται, και μου απήντησε, δια του Δούσμανη ότι με αναμένει. Όστε πρέπει να επανέλθω στην θέσιν μου...Εις τον Βενιζέλον το ανήγγειλα και ευχαριστήθη, μου είπε: θα είμαι ησυχώτερος ότι είσθε σεις εκεί κάτω. Βλέπεις όλοι θέλουν να υπάγω πάλιν εις το Επιτελείον.

Λονδίνο 3/16 Ιανουαρίου 1913, Πέμπτη.

Προ μίας ώρας έλαβα το εξής τηλεγράφημα: Αναχωρούμεν Ήπειρον, επομένως αναχωρήσατε εκ Λονδίνου αμέσως προς συνάντησιν ημών, λαμβάνωντες μέτρα όπως αναγκαιούσαι αποσκευαί εκστρατείας σας αποτελλόμεναι εξ Αθηνών, σας συναντήσωσι καθ' οδόν.

Δούσμανης

- Διάσκεψη για την Ειρήνη στο Λονδίνο μετά το τέλος του Α' Βαλκανικού πολέμου. Αναμνηστικό πορτραίτο των αντιπροσώπων των βαλκανικών κρατών.
<http://ioannismetaxas.gr/Varius/DiaskepsiLND.html>
- Αναρτημένα κείμενα της κ. Ιωάννας Φωκά-Μεταξά στις σελίδες στο FaceBook
http://ioannismetaxas.gr/facebook_posts.html